YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

16 päivänä joulukuuta 1999 *

Asiassa C-198/98,

jonka Industrial Tribunal, Bristol (Yhdistynyt kuningaskunta), on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

G. Everson ja

T. J. Barrass

vastaan

Secretary of State for Trade and Industry ja

Bell Lines Ltd, selvitystilassa,

ennakkoratkaisun työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY (EYVL L 283, s. 23) 3 artiklan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: ensimmäisen jaoston puheenjohtaja L. Sevón, joka hoitaa viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit C. Gulmann, J.-P. Puissochet, P. Jann ja M. Wathelet (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Everson ja Barrass, edustajanaan barrister M. Tether, Pattinson & Brewer solicitorsin valtuuttamana,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departmentin virkamies M. Ewing, avustajanaan barrister M. Hoskins,

— Irlannin hallitus, asiamiehenään Chief State Solicitor A. Buckley, avustajinaan E. FitzSimons, C. O hOisin ja C. O'Rourke, BL,

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö, professori U. Leanza, avustajanaan valtionasiamies G. Aiello,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellinen neuvonantaja M. A. Fierstra,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja D. Gouloussis ja oikeudellisessa yksikössä toimiva kansallinen virkamies N. Yerrell,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Eversonin ja Barrassin, edustajanaan M. Tether, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään M. Ewing, avustajanaan M. Hoskins, Irlannin hallituksen, asiamiehinään M. Cush, SC, ja C. O hOisin, Italian hallituksen, asiamiehenään G. Aiello, Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään M. A. Fierstra, ja komission, asiamiehinään D. Gouloussis ja N. Yerrell, 6.7.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.9.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Industrial Tribunal, Bristol, on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 6.5.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen

25.5.1998, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla ennakkoratkaisukysymyksen työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY (EYVL L 283, s. 23; jäljempänä direktiivi) 3 artiklan tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty riita-asiassa, jossa kantajina ovat Everson ja Barras ja vastaajana Secretary of State for Trade and Industry ja joka koskee maksamatta jääneitä erääntyneitä palkkasaatavia kantajien työnantajan eli Bell Lines -yhtiön (jäljempänä Bell) maksukyvyttömyystilanteessa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön oikeus

3 Direktiivin tavoitteena on varmistaa työntekijöille yhteisön vähimmäissuoja työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa, tämän kuitenkaan rajoittamatta jäsenvaltioissa voimassa olevien, paremman turvan tarjoavien säännösten soveltamista. Tämän vuoksi direktiivissä velvoitetaan jäsenvaltiot ottamaan käyttöön järjestelmät, jotka takaavat työntekijöille, joiden työnantaja on tullut maksukyvyttömäksi, heidän erääntyneiden palkkasaataviensa maksamisen.

4 Direktiiviä sovelletaan sen 1 artiklan 1 kohdan mukaan

"työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuviin saataviin työnantajalta, joka on 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla maksukyvytön".

Lisäksi 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tätä direktiiviä sovellettaessa työnantajaa pidetään maksukyvyttömänä:

a) jos velkojien yhteiseksi tyydyttämiseksi on pyydetty kyseisen jäsenvaltion lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaisen työnantajan omaisuutta koskevan sellaisen menettelyn aloittamista, jossa 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut saatavat voidaan ottaa huomioon; ja

b) jos näiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaan toimivaltainen viranomainen on:

— päättänyt menettelyn aloittamisesta tai

— todennut, että työnantajan yritys tai liiketoiminta on kokonaan lopetettu ja omaisuutta on niin vähän, että menettelyn aloittaminen ei ole perusteltua."

6 Direktiivin 3 artiklassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että palkkaturvajärjestelmät turvaavat maksun työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuvista palkkasaatavista tiettyä päivää edeltävältä ajalta.

7 Direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on annettava yksityiskohtaiset säännökset palkkaturvajärjestelmien organisaatiosta, rahoituksesta ja toiminnasta erityisesti seuraavien periaatteiden mukaisesti:

a) järjestelmän käytössä olevat varat ovat työnantajan liikeomaisuudesta erillään, eikä maksukyvyttömyysmenettely koske niitä;

b) työnantajat osallistuvat rahoitukseen, jos viranomaiset eivät vastaa siitä kokonaan;

c) järjestelmän vastuuseen ei vaikuta se, onko velvollisuus osallistua rahoitukseen täytetty vai ei."

Kansallinen lainsäädäntö

8 Vuoden 1996 Employment Rights Actin (työntekijöiden oikeuksista annettu laki, jäljempänä vuoden 1996 laki) XII osan tarkoituksena on saattaa direktiivi osaksi Yhdistyneen kuningaskunnan kansallista oikeusjärjestystä.

9 Kansallisen tuomioistuimen mukaan vuoden 1996 laissa ei ole nimenomaista säännöstä, jota sovelletaan yhtiöön, jolla on pysyvä toimipaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja jolla on siellä työntekijöitä, mutta joka on perustettu toisessa jäsenvaltiossa ja joka tulee maksukyvyttömäksi sen lainsäädännön mukaan.

Pääasiaa koskeva riita

10 Bell, joka on tällä hetkellä selvitystilassa, on Irlannin oikeuden mukaan perustettu yhtiö, jonka kotipaikka on Dublin. Se harjoitti laivameklaritoimintaa erityisesti Yhdistyneessä kuningaskunnassa eri kaupallisista osoitteista, ja sen palveluksessa oli 209 työntekijää, joiden osalta sekä työnantaja että työntekijät maksoivat sosiaaliturvamaksuja National Insurance Fundiin.

11 High Court (Irlanti) antoi heinäkuussa 1997 määräyksen Bellin purkamisesta ja nimesi selvitysmiehen. High Court of Justice (Englanti ja Wales), Queen's Bench

Division hyväksyi tämän nimeämisen maksukyvyttömyystapauksia koskevan tuomioistuinten välisen yhteistyön puitteissa ja se nimitti avustavat selvitysmiehet avustamaan Bellin Yhdistyneessä kuningaskunnassa olevan omaisuuden selvittämistä.

12 Bellin palveluksessa tässä jäsenvaltiossa olleet työntekijät irtisanottiin. Suurin osa heistä vaati Secretary of Statelta korvauksia vuoden 1996 lain XII osan nojalla palkkarästien, saamatta jääneiden lomakorvausten ja irtisanomisilmoituksen antamista koskevan velvollisuuden laiminlyönnin vuoksi. Nämä vaatimukset hylättiin sillä perusteella, että asiassa C-117/96, Mosbæk, 17.9.1997 annetun tuomion (Kok. 1997, s. I-5017) valossa tulkitussa vuoden 1996 laissa ei säädetä velvollisuudesta maksaa näitä korvauksia.

13 Pääasian kantajat olivat Bellin sivuliikkeen palveluksessa Avonmouthissa, lähellä Bristolia. Tämä sivuliike oli rekisteröity Registar of Companies for England and Wales -nimiseen rekisteriin vuoden 1985 Companies Actin 690 A §:n ja sen liitteen 21 A mukaisesti. Näillä säännöksillä saatetaan julkistamisvaatimuksista, jotka koskevat toisen valtion lainsäädännön alaisten, yhtiömuodoltaan tietynlaisten yhtiöiden jäsenvaltioon avaamia sivuliikkeitä, 21 päivänä joulukuuta 1989 annettuun yhdenteentoista neuvoston direktiiviin 89/666/ETY (EYVL L 395, s. 36) sisältyvät rekisteröintisäännöt osaksi Yhdistyneen kuningaskunnan sisäistä oikeusjärjestystä. Tämän rekisteröinnin seurauksena Avonmouthissa sijaitsevasta sivuliikkeestä ei kuitenkaan tullut oikeushenkilöä.

14 Pääasian kantajat ovat väittäneet kansallisessa tuomioistuimessa, että heidän tilanteensa on erilainen kuin edellä mainitussa asiassa Mosbæk annettuun tuomioon johtanut tilanne, koska Bellillä oli pysyvä toimipaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa, se oli rekisteröity tähän jäsenvaltioon verotusta, tulleja ja sosiaaliturvavakuutusta varten ja se oli maksanut sosiaaliturvamaksuja Yhdistyneessä kuningaskunnassa siellä työskenteleviä työntekijöitään varten.

15 Secretary of State väittää sitä vastoin, että saatavien järjestäminen kuuluu Irlannin palkkaturvajärjestelmälle, koska kollektiivinen vahingonkorvausmenettely oli aloitettu Irlannissa. Lisäksi tällainen tulkinta merkitsee sitä etua, että vain yhden jäsenvaltion palkkaturvalaitos toimii asiassa, mikä on direktiivin tavoitteiden mukaista.

16 Todettuaan asiassa C-106/89, Marleasing, 13.11.1990 annetun tuomion (Kok. 1990, s. I-4135, 8 kohta) valossa, että kansallisen lainsäädännön tulkintamallien mukaan vuoden 1996 laissa ei aseteta Secretary of Statelle velvollisuutta maksaa pääasian kantajille vahingonkorvausta, kansallinen tuomioistuin päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Kun

i) työntekijä työskentelee jäsenvaltiossa toisen jäsenvaltion yhtiörekisteriin merkityn työnantajan lukuun ja

ii) työnantajalla on sivuliike siinä jäsenvaltiossa, jossa työntekijä työskentelee, ja tämä sivuliike on rekisteröity neuvoston direktiivin 89/666/ETY (yhdestoista yhtiöoikeutta koskeva direktiivi) täytäntöönpanemiseksi annetun kansallisen lain mukaan, mutta siitä ei ole perustettu yhtiötä eikä sillä ole työnantajasta erillistä oikeushenkilöllisyyttä kyseisessä jäsenvaltiossa, ja

iii) sekä työnantaja että työntekijä ovat velvollisia maksamaan sosiaaliturvamaksuja siinä jäsenvaltiossa, jossa työntekijä työskentelee,

onko työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY 3 artiklassa tarkoitettu työntekijöiden maksamatta olevista palkkasaatavista vastuussa oleva palkkaturvajärjestelmä

a) sen jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmä, jossa maksukyvyttömyysmenettely on aloitettu, vaiko

b) sen jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmä, jossa työntekijä on työskennellyt ja jossa työnantajalla on pysyvä toimipaikka?"

Ennakkoratkaisukysymys

17 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee ennakkoratkaisupyynnössään pääasiallisesti sitä, mikä on direktiivin 3 artikla huomioon ottaen toimivaltainen palkkaturvalaitos varmistamaan palkkasaatavien maksamisen, kun kyseessä olevat työntekijät työskentelivät jäsenvaltiossa toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan perustetun yhtiön sivuliikkeen lukuun ja kun tällä yhtiöllä on kotipaikka viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa ja se on siellä asetettu selvitystilaan.

18 Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan toimivaltainen palkkaturvalaitos on sen jäsenvaltion laitos, jossa kollektiivisen vahingonkorvausmenettelyn aloittamisesta on päätetty eli jossa yrityksen lopullinen lakkauttaminen on todettu. Tätä edellä mainitussa asiassa Mosbæk annetun tuomion mukaista, selkeää ja yksinkertaista tulkintaa olisi sovellettava yleisesti kaikissa niissä

tilanteissa, joissa maksukyvytön työnantaja on sijoittautunut muuhun jäsenvaltioon kuin siihen, jonka alueella työntekijät asuvat ja työskentelevät.

19 Sitä vastoin pääasian kantajat ja Irlannin, Italian ja Alankomaiden hallitukset sekä komissio väittävät, että direktiivin tavoitteiden mukaisesti velvollisuus maksaa työntekijöille näille kuuluvat summat kuuluu sen jäsenvaltion palkkaturvalaitokselle, jossa työntekijät työskentelivät ja jossa työnantajalla oli pysyvä toimipaikka. Tältä osin pääasian olosuhteet poikkeavat selkeästi edellä mainitussa asiassa Mosbæk annettuun tuomioon johtaneista olosuhteista, koska sen lisäksi, että Bellillä oli sivuliike Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja se oli rekisteröity siellä direktiivin 89/666/ETY mukaisesti, sillä oli tässä jäsenvaltiossa liiketiloja tai muita varoja ja se maksoi työntekijöidensä palkat sivuliikkeensä välityksellä pidättäen niistä brittiläisen lainsäädännön mukaiset verot ja sosiaaliturvamaksut.

20 Aluksi on todettava, että direktiivin tavoitteena on taata vähimmäissuoja palkatuille työntekijöille, joiden työnantajasta on tullut maksukyvytön. Tämän takuun sisällön osalta direktiivin 3 artiklassa säädetään, että on turvattava työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuvien maksamatta olevien palkkasaatavien maksaminen tiettyä päivää edeltävältä ajalta.

21 Kun työnantaja on sijoittautunut yhteen ainoaan jäsenvaltioon, direktiivissä säädetään, että palkattujen työntekijöiden maksamattomien saatavien maksamiseen toimivaltainen palkkaturvalaitos on sen jäsenvaltion laitos, johon työnantaja on sijoittautunut.

22 Jos työnantajalla on useita toimipaikkoja eri jäsenvaltioissa, kuten pääasiassa, on toimivaltaisen laitoksen määrittämiseksi viitattava lisäperusteena ja direktiivin

sosiaaliset tavoitteet huomioon ottaen työntekijöiden työskentelypaikkaan. Tämä vastaa useimmissa tapauksissa heille tuttua sosiaalista ja kielellistä ympäristöä.

23 Toisin kuin edellä mainitussa asiassa Mosbæk annettuun tuomioon johtaneessa tilanteessa, jossa maksukyvytön työnantaja ei ollut sijoittautunut sellaisen jäsenvaltion alueelle, jossa palkattu työntekijä työskenteli, nyt kyseessä oleva työnantaja oli sijoittautunut Britannian alueelle, koska sillä oli Avonmouthissa sivuliike, jossa työskenteli yli 200 palkattua työntekijää, joihin myös pääasian kantajat kuuluivat. Tällaisessa tapauksessa maksamattomien palkkasaatavien maksaminen kuuluu sen jäsenvaltion laitokselle, johon sivuliike on sijoittautunut.

24 Näin ollen esitettyyn kysymykseen on vastattava, että kun työnantajan maksukyvyttömyydestä kärsivät palkatut työntekijät työskentelivät jäsenvaltiossa sellaisen toisen jäsenvaltion, jossa tämän yhtiön kotipaikka on ja jossa se on asetettu selvitystilaan, lainsäädännön mukaan perustetun yhtiön sivuliikkeen lukuun, työntekijöiden palkkasaatavien maksamiseen toimivaltainen palkkaturvalaitos on direktiivin 3 artikla huomioon ottaen sen jäsenvaltion laitos, jonka alueella nämä työntekijät työskentelivät.

Oikeudenkäyntikulut

25 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan, Irlannin, Italian ja Alankomaiden hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Industrial Tribunalin, Bristol, 6.5.1998 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Kun työnantajan maksukyvyttömyydestä kärsivät palkatut työntekijät työskentelivät jäsenvaltiossa sellaisen toisen jäsenvaltion, jossa tämän yhtiön kotipaikka on ja jossa se on asetettu selvitystilaan, lainsäädännön mukaan perustetun yhtiön sivuliikkeen lukuun, työntekijöiden palkkasaatavien maksamiseen toimivaltainen palkkaturvalaitos on työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY 3 artikla huomioon ottaen sen jäsenvaltion laitos, jonka alueella nämä työntekijät työskentelivät.

Sevón Gulmann Puissochet

Jann Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä joulukuuta 1999.

R. Grass D. A. O. Edward

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja